Ч. 93. (10.770). Львів, середа 28. квітня 1926. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1з год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Зредукований кабінет, або і як робиться крізу.

Незакінчена траґікомедія з прольоґом.

(Від власного кореспондента.)

Варшава, 29. квітня.

Прольоґ. — річ діється пять місяців тому в кульоарах варшавського сойму. Велика метушня, всі порушені димісією великого сенатора, премієра й міністра фінансів В. Грабського і питанням: Що буде? З діяльоґів довідуємося, що премієр уступив, не зважуючись приняти умови „Bank-y of England", привезені директором Польського Банку п. Млинарським, умови, що передбачували закордонну позичку для порожної польської каси лише під умовою повної чужинецької контролі над державною господаркою. Загрожений „престіж", загрожена недоторканість суверенних прав. Зпоза вікон, з вулиці, долітають ремствуючі оклики винужденілої, податками й безробіттям винищеної товпи. Час до часу приглушує розмови бренькіт остроґ. Виходить граф Скшинський, дуже милий елегантний пан з аристократичними манірами, і виголошує високопатріотичну промову на тему „Єднаймося — не даймося!" Лунають оклики „віват", серед яких вносять на сцену великий стіл з зеленим сукном, за який мерщій сідає пять найголосніших горлачів, — представників найповажніших партій з новим безпартійним премієром Скшинським на чолі. В імя згоди в семействі найважніші справи вкладають під сукно, залишають лише справу дефіцитового буджету, якого не можна спекатися. Починається сварня. Діяльоґ приймає більш-менше такий характер: посол Трепка зі „Зайонзку Людового Народового" вносить приняти на увагу проєкт новелізації закону про каси хорих, який випрацював його ендецький клюб. Посол Реґер (ППС.) відповідає: „Треба бути злочинцем (zbrodniarzem), щоби пропонувати такі речі. Посол Русінек („Пяст") валить кулаком у стіл: „Всі соціялісти є злочинці"... Присутні кидаються один на другого й беруть себе за чуби. Занавіса.

Перша дія. Діється в Закопанім. „Цілком випадково" стрічаються там: „Пяст" з ендецією і сердечно обіймаються. Так само цілком випадково являється добра сусідка „Хадеція". Починаються спільні насмішки зі соромно зраджуваного Пепееса, який сидить у Варшаві, самотний, розчарований і злезорієнтований, посварений з „Визволенєм", НПР., клюбом Праці („радикальна інтеліґенція" п. Туґута) та останньою спілкою з мін. С. Грабським обдертий з решток... ілюзій „національних меншостей". До присутніх приєднюються „цілком випадково" ген. Сікорський і розмова на тему веліміновання лівиці з уряду і створення нового Хієно-Пяста у спілці з людьми „сильної руки" ведеться притишеним голосом. За хвилину обличчя розпогоджуються і присутні розходяться розкланюючись, зі злорадною усмішкою та пальцем на устах.

Дія друга, дуже коротка. Міністер фінансів Здзєховський оголошує фінансовий плян: викинути на вулицю 18.000 залізничників, зредукувати платні урядовцям XI. катеґорії, ухвалити новий „поголовний податок" — від істнування. ППС. заявляє найвище своє обурення на таку пропозицію і від себе пропонує стягнути майтковий податок, наложити спіртовий податок, привернути підвисшені урядничі платні, не рухати робітників еіс. Обі сторони заявляють, що узгіднення поглядів є неможливе. Одночасно обі сторони застерігаються, що не думають про інфляцію, дарма, що мін. Здзєховський пропонує випустити нових 80 міл. більону на залатання буджетової діри, а ППС. радить видати скарбові бони, забезпечені гіпотекою на державному майні. ППС. зголошує виступ з коаліції, її міністри подаються до димісії. Ситуація тривожна, чути знову бренькіт остроґ, — на овиді появляється сильвета ґен. Розвадовського і ґен. Юзефа Галлєра, але в цю мить спеціяльно колись ad hoc покликана військова комісія стверджує, що оба ці ґенерали завинили у банкроцтві фірми „Zrzeszenie pracy", яка м. и. „нарвала" заграничні банки на величезні суми. Надзвичайно гострі постанови комісії (видалити ґен. Розвадовського, шефа кавалерії, з армії та покарати дисциплінарно ґен. Галлєра) пригадують знову, що істнує Сулєювок та що всякі ґенеральські замашки, звернені проти Сулєювка, нині згори засуджені на невдачу. Драматичне напруження доведене до кульмінаційної точки (так каже клясична будова 3-дієвої драми), а від цього — доляр скаче на 10·50.

Дія III. відбувається частинно в кабінеті Скшинського в президії ради міністрів, частинно в Бельведері. Премієр Скшинський катеґорично заявляє членам „зредукованого кабінету", що він зголошує димісію цілого уряду. Вони приймають це до відома і Скшинський їде до Бельведеру. В Бельведері президент Войцеховський питає пана ґрафа, кому на його думку треба поручити складення нового кабінету. На це п. ґраф відповідає скромно, що погляд пп. Ґломбінського (З. Л. Н.), Вітоса („Пяст"), Хацінського (Х. Д.) і Попеля (Н. П. Р.) такий, що він, Скшинський, є найкращим кандидатом. Президент дуже вдоволений цим, не кличе вже ані маршалка сойму ані ніякого иншого політика, лише просто „не приймає димісії" кабінету. Скшинський „під примусом" президента (цеж демократична республика!) залишається на становищі та вдоволено повчає президента про нову коаліційну аритметику: ЗЛН. — 101 голосів, Пяст — 53, ХД — 43, НПР. — 17, і комбатанти: ХН — 19, ґрупа кс. Матакевіча — 5 і безсмертний Ільків — 4, — разом 242, себто на яких 10 голосів навіть „забагато". Кріза закінчена, — нудно і мляво.

— Ось ціла історія розіграної в останніх днях трагікомедії з урядовою крізою. Її хід був заздалегідь укартований Вітосом, Ґломбінським і Попельом. Комедією було постійне оперування фразами „необхідности великої коаліції", комедією було зголошування димісії цілого уряду, комедією було запевнювання прем. Скшинського перед соціялістами, що він був лише „медіятором" поміж обома крилами сойму й „ніколи не згодиться" фіґурувати на чолі однобокого правительства. На ділі згори істнував один, у деталях вироблений плян: позбутися ППС. і обновити старий „Хієно-Пяст". І тому комедією є теж звалювання нині вини на през. Войцеховського, що це він, мовляв, у всьому винуватий і за все відповідає. Одначе кермування при помочі закулісових інтриґ державним життям, всупереч парляментарним звичаям і парляментарної етиці (це останнє торкається головно НПР., яка три дні тому приняла вже рішення про виступ з коаліції, а фактично за якісь тайні концесії залишилась в уряді правиці!) — це вже не комедія, а траґедія держави.

Нині Польща має уряд без міністрів і без більшости. Над портфелями, покиненими П. П. С. йтимуть іще торги, покищо є вони в руках анонімів. Більшість-же, що спирається на монархістичну реакцію Дубановича-Строньского і на демагоґічну нар.-робітничу партію Попеля, при асисті Матакевича й Ількова,—така більшість кожної хвилини може провалитися. Правда, правиці вдалася її інтриґа на прочуд. П. П. С. залишилась „у дураках" і єдиним арґументом, яким вона може потішати себе, це добуття „свободи слова" у промовах на 1. травня. П. П. С. „реґабілітувала" себе, „порвавши з реакцією", але активно-політична партія ніколи не реґабілітується ставленням себе поза скобки та віддачею влади в руки противникам. І це незручне положення нового правицевого уряду й обуреної лівиці—почувають і одні і другі. Правиця чує, що її перемога є дуже мало вартна, може бути дуже коротка та закінчитись фатально. Не диво, що нинішний „Курєр Варшавскі" замісць радіти з перемоги—лає лівицю. Лівиця-ж робить веселу міну до сумної справи і заходиться біля орґанізації „демократичного фронту", залицяючись теж до — національних меншостей. Трудно повірити в можливість порозуміння розбитої на дрібні кусні польської лівиці. Ще трудніше вірити в можливість наївности „меншостей", які стільки разів перевірили вже вартість обіцянок польської „демократії" на соймовому терені. Домагатись нині довіря на кредит—це річ ризиковна. Правиця побідила своєю метушливістю. Инша річ—вартість цієї рухливости. Всеж таки фактом є, що втративши вже цілком Войцеховського й Сікорського, лівиця втратила нині ще одного „свого" чоловіка — Скшинського. Він перейшов до табору хієно-пяста і реклямуючи себе — торочить нині про „konieczności państwowe" (див. півофіціяльний „Нови Курєр Польскі"). Єдиний вихід зі ситуації, єдино льоґічний і раціональний: розпуск гнилого сойму й розписання виборів—не береться під увагу, бо цих виборів боїться однаково правиця, як і лівиця. З чим вони прийдуть перед виборців?!

З нинішнього кабінету кепкує собі польська преса. Зве його „кадовбово-безголовим", „зредукованим", а „замах стану", який перевела правиця за посередництвом Скшинського, зветься „kawał-om stanu", або навіть—як пише „Курєр Поранни" (орган марш. Пілсудського)—„ordynarnym kawał-om stanu". Все воно на купу — та атмосфера вічних інтриґ при повній безпродуктивности, хоробливе амбіціонерство державних діячів зі шкодою цілого устрою, ця неґідна забава у крізи і „переворотн"—є дійсно комедією глибоко-трагічного для Польщі змісту. Вона ще незакінчена, її епілоґу ще нема. Та либонь уже недовго прийдеться і на нього чекати, бож справді: всякий початок мусить мати врешті-решт свій кінець.

І. Нодрин.

Кріза Ліґи Націй.

Можливі розвязки і перепони в реорґанізації.

Бувший бельгійський премієр, гр. Картон де Віяр, член одної зі секцій Ліґи Націй, висловив кілька думок про теперішню стадію підготовної праці для перетворення Ліґи Націй. На його думку зборам Ліґи в вересні грозить подвійна небезпека. Якщо її не попередить повна дипльоматична підготівка, вони скінчаться невдачею. Держави повинні полишити більше свободи своїм уповноважненим у цих нарадах. Нема нічого гіршого як накладати на таких представників обмеження та зобовязання.

Щораз більше чуємо голосів, що для орґанізації Ліґи Націй краще було би омнути нинішньої методи, при якій одна держава може тримати в шаху всі инші держави. Трудноші в тім, що треба найти таку формулу, яка одночасно зберігла би принцип суверенности та рівности всіх держав. Инша розвязка така, щоби не робити теоретичної ріжниці між постійними і непостійними місцями в Раді Ліґи, прийнявши одночасно практичне рішення, що великі держави: Анґлія, Франція, Японія, Італія та Німеччина, лишаться завсіди членами Ради. Подібна орґанізація істнує у швайцарськім законодавстві: головні кантони Цюріх, Берн і Вод мають постійних представників у союзній раді. Треба би надуматись над тим, чи виходом зі ситуації не було би створення таких однородних місць в Раді.

Бельгійський дипльомат при всьому оптимізмі, не скриває сумнівів щодо перепон у реорґанізації Ліґи Націй.

До чого служить реліґія?

Молитви, патріотизм і доноси

Передаємо в дослівнім перекладі таку новинку зі „Слова Польского" з дня 25 квітня: „Чимало руських священників не виконує обовязків у відношенні до держави, і то до тої міри, що навіть не править богослужень у державна свята, що не

щоби її ратував з нещастя, він дав її десять золотих (сам є великим богачем) і порадив її йти до повитухи на Загробелю, щоби вона зробила недозволену операцію. Так і сталося. По операції однак дівчина тяжко занедужала, справа вийшла на яву, зїхала судово-лікарська комісія, перед котрою дівчина і її матір розповіли все. На внесення прокуратури арештовано повитуху за злочин зігнання плоду з § 145 з. к., а проти д-ра Шемонга розпочато карно судове слідство за злочин звихнування з § 125 з. к. і співвини у злочині зігнання плоду з § 145 з. к., оставляючи його на волі, хоч тут належало би пристосувати до нього примусовий слідчий арешт з § 180 уст. 2 прон. кар. зоглядку на висоту належної йому кари (від 10 до 20 літ тяжкої вязниці). Афера викликала загальне обурення на д-ра Шемонга і всі бажають, щоби супроти нього примінено закон якнайїстрогіше.

— **Дороге залицяння.** 17-літня Стефанія О. пішла на скаргу аж на поліцію, що її сподіваний „вибраний", 19-літний Стефан К., кандидат учительської семинарії, залицявшись до неї півгоро цілого року, виманив від неї 300 зол. і щез. Дівчина продала свої меблі, щоб вибратись з нареченим на Україну, але він вибрався раніше сам аж до Варшави, де його й арештовано.

— **З хроніки самогубств.** Міський урядовець Владислав Козак хотів учора повіситись; причина невідома.

— **Такою добичя.** На зупинці Вістова, біля Калуша, якісь злодії дали фальшиві знаки поїздові, який зупинився. Коли машиніст розкисював з будником, у чому річ, злодії розбили в будці підручну касу і втікли з добичею... 30-ма золотими і 50 білетами.

— **Рекорд танцю.** Французький синдикат учителів танцю проголосив світовим майстром одного зі своїх членів, на тій підставі, що він танцював без упину 147 годин.

— **Недільний відпочинок.** В Осльо на одні́м великім церковнім вічу, проф. університету Таранґер пропонував проєкт закону про недільний відпочинок, який тягнувся повних 32 годин, від суботи вечір до понеділка рано. За весь цей час крім праці необхідної для прожитку населення та лікарської помочі весь рух повинен бути припинений: трамваї, автомобілі, навіть пошта і спортові вправи повинні завмерти під загрозою суворих кар. Церковна влада в Норвеґії хоче піти слідами Шотляндії, одначе преса висловлює сумнів, чи на такий проєкт уряд згодиться.

— **Катастрофи.** Великий борвій спричинив страшенні шкоди в Тексасі та Оклягом; засіви села та містечка знищені; 17 убитих, багато ранених. — На північнім Кавказі у різних місцях трястить земля; будівлі понищені. — У Ню-Йорку згоріли на головній вулиці 5 Авені, два величезні доми.

— **По широкому світі.** У Москві почались наради синоду живої російської церкви. — Переговори з Абд-ель-Крімом, по французьким звісткам, скінчаться успіхом. — Турецький уряд вагається, чи має піти на порозуміння з Анґлією проти італійсько-грецького союзу, чи з СРСР. — Анґлійський уряд приготовляється до підписання договору з Туреччиною. — У Лієжі (Бельґія) прийшло на вічу до бійки між націоналістами та комуністами; є ранені. — У північній Африці, Сомалі, вибухло повстання проти італійської влади; 150 убитих повстанців, 6 італійських жовнірів і 28 ранених. — Радянський уряд не годиться на домагання китайського і не відкличе свого представника з Пекіна, Карахана.

— **З театру.** Повторення драми „Над безоднею" в незміненій обсаді на перший день Великодних свят (себто 2. травня) в салі ім. Лисенка. — На другий день свят премєра голосної комедії Бракка „Справжнє кохання" — в тійже салі.

З чужих видань.

До питання про релігію і характер. — Праця про політичну структуру Чехословаччини.

Появилася книжка славного німецького педагоґа Фр. В. Ферстера, яку відразу перекладають на кілька світових мов: „Religion und Charakter. Psychologische Untersuchungen und paedagogische Vorschläge". (Rotapfelverlag. Zürich und Leipzig 1925, ст. 464). Цю працю уважає Ферстер закінченням, останнім словом своєї педагоґічно-реформаторської діяльности. Ферстер як педагоґ відомий був до світової війни зі своїх вільнодумних виступів. Він був прихильником так. „етичної культури", яка не признає релігії в звичайному нашому розумінні. Ферстер ширив погляд, що людина повинна розвинути сама в собі, без помочі релігії, етичні мотиви й поривання; він не оспорював потреби релігії, але хотів збудувати свою етику поза нею. Пізніше Ферстер змодифікував дещо свій погляд на релігію, а в часі війни і після її покінчення він не тільки станув на христіянському становищі, але й доказує, що виховання можливе тільки на релігійних основах (Christentum und Pädagogie 1918, Christentum und Klassenkampf 1919). Праця, яку ми згадали вгорі, вказує на закінчення процесу в розвитку Ферстера від вільнодумства до христіянської етики. В своїй книжці розправляється Ферстер з прихильниками безрелігійної моралі, в першій мірі з французькими учителями, доказуючи, що така мораль не в силі виховати ні характеру ні волі. Розуміється, він різко виступає проти радикального, антирелігійного відділення церкви від держави, вказуючи на сумні наслідки такого розділу для обох установ. Дуже багато місця присвячує він фільософії, при чому Ніцше є йому симпатичний, як такий, що попадає в розпуку із-за неможливости без релігійного життя. Зі свого педагоґічного становища обговорює Ферстер докладно відношення модерної науки до релігії, яка виявляє тенденцію представляти біблію і релігійні науки тільки історично, закриваючи тим їх етичний зміст. Дальше розправляється Ферстер із психоаналізою, яку він осуджує безпощадно. При тому цей визначний учений не вдоволений і з тої методи якої уживає церква в педагогіці: він закидає їй, що вона не бере під увагу духового середовища, в якому живе модерна людина, а послугується старими, готовими доґмами. Це праця Ферстера є дуже актуальна, не диво, що вона викликала таке велике зацікавлення в світі. Особливож відношення христіянства до модерного життя цікавить нині кожну культурну людину, як це видно з великої літератури, що займається цим питанням, у кожного народу. Книжка Ферстера написана спокійно, безсторонно і безпартійно; він не виступає проти ані не боронить якоїсь означеної церкви, а пише як старий педагоґ з багатим теоретичним і практичним досвідом. Праця Ферстера найде певно своїх читачів і між Українцями.

Видавництво „Орбіс" у Празі видало нову книжку про Чехословаччину в німецькій мові, яку можна поручити кожному, що цікавиться політичним життям і відносинам в найкраще зорґанізованій і політично зручно веденій славянській державі. Це Иосифа Хмеляжа „Die politische Gliederung der Tschechoslovakei" (ціна 15 ч. к.). В книжці поданий історичний перегляд політичних партій Чехословаччини, на окремих таблицях представлено соціяльний, національний і релігійний поділ населення держави, а потім слідують статті про чеські і словацькі партії (міщанські, аграрні, соціялістичні, консервативні) і про партії національних меншостей (німецькі, мадярські, польські, жидівські). Зовсім окрема стаття присвячена українській („руській") меншости, як такій, що має заґарантовану автономію (Підкарпатська Русь). В книжці є табелярний перегляд чеських і словацьких партій, партій всіх національних меншостей і партій українського Закарпаття — на основі вислідy виборів у минулім році. В закінченні подано ще раз підсумки цілої праці. Політична структура Чехословаччини незвичайно цікава, а праця Хмеляржа написана легкою, поглядовою методою. Хто цікавиться цим питанням, прочитає цю книжку з користю. *(ін.)*

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". — З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

істнуючі й заховати їх для будучности. В цьому випадку годиться нам наслідувати не тільки тих чужинців, що доверпили цього на своїх землях, але передовсім отсих культурних інодемців, що зрозуміли високу мистецьку творчість предметів домашнього українського промислу й посвятили дослідам їх гарні та совісні праці. Діло тих людей було для мене прикладом.

Так отже моїм завданням є зібрати всі краші зразки нашої народньої творчости з усіх земель України, щоб дослідити розвиток їхніх орнаментальних мотивів та зобразити у виді альбому. Програма обіймає все: почитаючи від писанок і вишивок, далі килими, вироби деревляні, металеві, гончарські то що. З тою метою запросив я вже торік наше громадянство до загальної збірки того роду виробів, а спеціяльно писанок і вишивок — хочби лише відмальованих. Поміщуючи тоді свій заклик, не мав я зразу надії на великий успіх. І дійсно: мій листар не був обтяжуваний ні обильною посилкою листів ні пакетів: усеж таки та переписка, що я її одержав, додала мені ще більшої охоти до ведення започаткованої праці. Дістав я між иншим також скриночку писанок аж з Канади (від д-ра В. Кисілевського), які красили тамошні галицькі виселенці. Доручено мені пізніше лист від молоденького гімназиста з Волині, майже дитини, що в простих, щирих словах жертвував мені свою поміч „від всеї душі" — як писав. Та, на жаль, був це одинокий лист з кругів шкільної молоді, а на неї я більше рахував...

Що одній людині тяжко перевести таку задачу, мав я нагоду переконатися не в одному місці. Доказом того є хочби тогорічна збірка в Ямній на Гуцульщині, де селянки відмовлялись навіть позичити мені вишивки до відмалювання під ріжними викрутами. Щойно коли я відкликався на посвячення з місцевим священиком, це помогло. Ще яркіше характеризує це инший інцидент. Підчас збирання далеко вишивок у селі Сапогові на Поділлі з. А. Гайовським одна жінка висказала побоювання, чи „з цього не наложать іще більших податків". Ясно, що без помочи нашого громадянства моя праця потягнеться або дуже довго, або буде неповна. Тому запрошую всіх, кому ця справа не є байдужа, зголосити свою співучасть у праці під адресою: Дамян Горняткевич, артист-маляр у Станиславові, вул. Мокошка ч. 5. Тоді вишлю кожному прихильникові інформації дотично ведення збірки, як також квестіонар. Всі одержані предмети зложу після скінчення дослідів в одному з українських музеїв. На закінчення складаю сердечну подяку всім, що мою дотеперішню колекцію побільшили цінними дарами. Зокрема дякую п. Климентині Ласкевській за другу посилку писанок з Космача, п. Тимочевій за збірку писанок з Криворівні, п. д-ру Б. Кисілевському за цінну колекцію писанок зі Сенькова в Канаді й п. Козлові в Станиславові за збірку прегарних вишивок з Дори, а спеціяльну подяку висказую учителеві п. Антонові Гайовському за дуже багату колекцію подільських вишивок з Сапогова та за його інформації про народне мистецтво Поділля. Рівнож щиро дякую п. інж. Вішковському у Львові за серію видів деревляних церков Підкарпатської України в звязи зі студією національного стилю в будівництві.

Дамян М. Горняткевич.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Перед димісією польськ. уряду.

Прем. Скшинський для розбудови згл. відбудови коаліції запросив 26. IV. на наради провідників опоз. клюбів: предст. жид. кола, Визволення, клюбу праці, ППС, і ХН. Два клюби відмовились від участи. Це заміри Ск. ставить під знак запиту. Клюб „Визволення" в комунікаті заявляє, що не думає тепер конферувати з премієром котрого безоглядно заатакує за пробу вдержати владу в руках Хієно-Пяста і за кланяння в тій справі поввагам невідповідного чинника, яким є през. річипосполитої. Пос. Марек (ППС.) не прийшов до премієра. Заявив, що відносини, витворені після останньої кризи, не позволяють ППС. на ніякі розмови з премієром, хіба що подасться до димісії. Прем. Ск. приняв през. клюбу праці Тугута і Хл. сторонництва. Заявив обом, що уступить найдальше до 4. V.

Дискусія над budж. провізорією

26. IV. на денному порядку сойму був бюдж. прелімінар. Премієр Скш. не явився у соймі. В дискусії промовляли предст. партій. Пос. Марек іменем ППС. зголосив внесення на відкинення прелімінаря. Внесення впало 260 гол. проти 150. Закон про прелімінар відіслали до бюдж. комісії. Потім засідання відложили до середи. На денному порядку 2-е читання бюдж. провізорії.

Текст нім.-рад. договору.

Договір, заключений між Німеччиною й СРСР, звучить: В стремлінні зробити все, що може причинитися до загального мира і переконані, що інтереси нім. народу й огляд зєдинення рад. республік вимагають постійного оперття на довіря і співпраці, рішив нім. уряд і уряд СРСР, істнуючі між ними приязні взаємини скріпити заключенням спец. договору. В тій ціли нім. уряд загр. справ Штреземанові і рад. уряд амб. Крестенському дав поручення до виміни таких постанов: уст. 1) Основою взаємин між Німеччиною і рад. союзом є рапальський договір. Нім. і рат. уряд є в приязних взаєминах для порозуміння в усіх справах, що торкаються політ. і екон. інтересів, уст. 2.) Коли одна зі сторін, заключуючих цей договір буде мимо мирного настрою заатакована третьою державою, друга контрактуюча сторона буде додержувати невтральність за час тривання конфлікту, уст. 3) В разі конфлікту в роді означеного в 2. уст. або теж, колиб у часі, як нікотра зі сторін підписуючих договір не буде вмішана в воєнні конфлікти, між третіми державами заключено коаліцію для переведення екон. або фінансового бойкоту проти одного з контрагентів, друга сторона зобовязується не приступати до такої коаліції. 4) трактат цей мається ратифікувати, а рат. документи будуть обміняні в Берліні. Контрагенти порозуміються заки мине цей реченець у справі дальшого унормування взаїм. політичних відносин. На доказ підписали повновласники отсей трактат, зладжений в двох примірниках. Берлін 24. квітня 1926. Підписи.

Скасування пост. місць у Раді.

„Вельт ам Монтаг" повідомляє, що одна з держав, що засідають у комісії для справ реорганізації Ради С. Н. (пост. член) поставила внесення взагалі скасувати постійні місця і перебудувати Раду в виборче тіло.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 10·15 — 10·30, канад. дол 10·00—10·10, чеські кор. 0·26.50 — 0·26.57 леї 0·3.00 — 0·3·50, франки фр. 0·30·50 — 0·31·50, фр. швайц. 1·70 — 1·75, англ. фунти 43·00 — 43·50.

Золото. 20 кор. 39.00 —40·00, 20 франк. 36·50—37·00; 20 марк. 42·00—43·00; 10 руб. 46·00—48·00.

Срібло. Австр. кор. 0·75·00—0·85·00, 5 ав. кор. 3·80—4·00, фльорени 1·90—2·[illegible]0, рубл. 3·10 — 33·0, рубель дрібним сріблом 1·55 —1·55.

Збіжа.

Обильна подача всякого збіжа. Заноситься на знижку цін. Тенденція на разі вдержана. Настрій оживлений.

Пшениця краєва біла 45·00 — 46·00, пшениця краєва червона 48.50—49.50, жито галицьке 25·00—26·00 ячмінь галицький бров. 24.50 — 25·50, ячмінь гал. паст. 23·50 — 24·50, овес гал. 27.50 — 29·50, гречка 29·50—30·50.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашнє число „Діла" сконфісковано за коментар до новинки про покарання о. Кучкуди за те, що дав шлюб дівчині гр.-кат. обряду, яку комусь там захотілося уважати римо-католичкою. Це 43-а конфіската нашого щоденника в цьому році.

— **Опечатання льокалю ред. „Світла".** Довідуємося, що в суботу 24. п. м. відбулася в льокалі редакції „Світла" поліційна ревізія, після чого льокаль опечатано.

— **Нелеґальна література.** Львівська поліція зробила ревізію в „Новітній" друкарні Н. Айзенштайна при вул. Панській ч. 21, — саме тоді, коли на машині друкували комуністичну відозву. Арештували власника і двох людей, що виносили відозву, а друкарню зачинили.

— **Заборона основування тов. „Сокіл".** Польські шовіністи, що вигадали відомий язиковий закон, пристосовують його тепер в повістині, щоби слово український цілковито усунути з публичного життя. Жертвою цеї нетерпимости впало у першу чергу пожарно-руханкове тов. „Сокіл", котрого статутів львівське воєвідство взагалі не реєструє, станиславівське досі реєструвало, а тернопільське дало всього один (Смільно пов. Броди) та два дозволи, та тепер рівнож відмовлю от як недавно зі статутом в Радехові. На інтервенцію д-ра Степана Барана у тернопільського воєводи д-ра Заністовського дня 20. квітня п. р. в справі систематичної заборони через воєвідський уряд основування українських пожарно-руханкових товариств „Сокіл" відповів воєвода, що причиною є ця обставина, що в статуті тов. „Сокіл" (§ 6) є сказане, що мовою товариства є мова українська, бо такої мови язиковий закон з 31. липня 1924 не знає. За увагу д-а Ст. Барана, що тут слідно було певну ріжницю в поведінні поодиноких воєвідств, відповів д-р Заністовський, що на будуче цього не буде, бо на недавній нараді у Львові всі 3 східно-малопольські воєводи рішили поступати одноозгідно, себто жадати на будуче безоглядного пристосування язикового закона і заказувати статути, коли там ужиється слово український замісць руський чи там русинський. Впрочім ця справа оперлася о міністерство внутр. справ з нагоди внесення рекурсу через основателів тов. „Сокіл" в Радехові. Супроти такого стану річи, воєвода не радив вносити нових статутів „Сокола" перед порішенням справи Варшавою, бо основателі стрінуться з заказом. Накінець подав до відома, що і тов. „Луг", котрі досі реєстровано без перепони, на будуче стрінуться з такою самою перепоною і забороною, як і тов. „Сокіл" з цеї причини, що і вони уживають слова український замісць законом приписаного руський чи русинський. На увагу д-ра Барана, що і тепер реєструється статути філій і читалень „Просвіти" і кружків У. П. Т., де і в статуті, а в останньому разі і у самій назві приходить слово український, відповів воєвода, що тут є неконсеквенція самої влади, але на це він не порадить і сам вижидає у цій справі на рішення з Варшави. На запит д-ра Барана у дотичного референта в бюрі безпеченства тернопільського воєвідства, відповів референт, що в постановах статута тов. „Сокіл" не знайшов нічого, що противилось би постановам закона про товариства з 1867 р. і що заказ оснування вийшов тільки з огляду на постанови польського язикового закона. Всі ці заяви польських воєводів і їх референтів є тільки закриванням дійсних причин, якими є нехіть до поширення організації в низах нашого народу хочби в рамцях такого загально корисного товариства як тов. „Сокіл". Видко, що приказам Прушинського у „Слові Польскім" і в тайних обіжниках до народових організацій піддаються тепер без застережень всі польські державні урядовці.

— **Нова катедра письменства.** Колеґія Народнього Комісаріяту Освіти затвердила проєкт організації в Харкові науково-дослідної катедри письменства. Катедру організується в складі 4-ох секцій: теорії й методольоґії літератури взагалі, а зокрема української та російської літератури.

— **Нова монографія про Сковороду.** Недавно вийшла з друку накладом Державного Видавництва України велика монографія акад. Д. Багалія п. н. „Український мандрівний фільософ Гр. Сав. Сковорода". Праця ця поділена на дві частини: перша, присвячена особі Гр. Сковороди, його впливам на всі стани української суспільности (чотири розділи), друга присвячена творам як фільософічним так літературним, оцінці тих творів та загальній фільософічній концепції Гр. Сковороди. До праці додано докладний бібліографічний показчик. Монографія ця є наслідком довголітньої праці акад. Багалія, котрий ще в 90-тих роках зібрав великий матеріял про Сковороду. В цій монографії використано й усю літературу про Сковороду, що появилося в останніх часах. Комітет приятелів науки присудив на конкурсі наукових праць першу премію для тої монографії. (За харківськими „Вістями".)

— **Афера польського лікаря в Тернополі.** В Тернополі лікарює д-р Юзеф Шельонґ, чоловік захланний на гроші і з цеї причини не оглядаючийся зовсім на ніяку лікарську і людську етику. На нещастя є він судовим лікарем і з його функцій як судов. лікаря люде про нього розказують якнайгірше. Гроші у нього — то все. Та носив вовк, понесли і вовка. Перед кількома місяцями прийшла до нього за лікарською порадою одна дівчина з Білої, якій дав якесь средство на сон і у цьому стані надужив її тілесно. Коли дівчина з цеї причини знайшлася у відмінному стані, з матірю прийшла до нього

Тою „охотою" кінчить автор другий розділ. Зараз у третьому розділі шукає квантитативного означення, себ-то, як він каже: анальоґії — в юриспруденції. Тут приходять йому на думку: діфференціяльний та інтеґральний рахунок, закон Вебера і Фехнера, вискази Ляпляса про „fortune morale", звязок психольоґії з соціольоґією, з чого повстала соціяльна і масова психольоґія, дальше теорія повставання людських почувань Лянґого, геофізика та антропоґеоґрафія Рацеля, ба — навіть вискаэ д-ра Кучера, що найбільше сміливі спекуляції „на полі атомистики і електроніки дали сильний імпульс научній інтуїції" — щоб на цій основі „передказати, що через примінення математичної методи в юриспруденції дійдеться в будучности до розвязки проблем, т. є. до приближення до того, що Штамлєр називає: das richtige Recht".

В четвертому розділі зазначує автор важність методольоґії для науки права і домагається інструктивного методу — але не для науки de lege lata, тільки de lege ferenda. При тому послугується він словом „індуктивний метод в загально принятому, конвенціональному значінню" і додає, що індукція є тісно звязана з рахунком імовірности. Всеж таки він заявляється за теорію індукції Арістотеля, не подаючи ближче, як вона звучить. Цей розділ, в з ним і ця частина праці автора, що появилася в друку, кінчиться переплетенням теорії Платона, що мовляв, право довстає з природи, не з теми, з неозначеною ближче теорією Арістотеля про індукцію.

Це короткий зміст праці д-ра Ковшевича, оскільки я її взагалі зумів передати. Форма монографії впроваджує нас у лябірнит цитатів, довільно зібраних; автор не дає нам ніде ні справжньої полеміки, ні справжніх доказів, лише футуристичні настрої на основі чужих цитатів, при яких звертає увагу тільки на поодинокі, принагідні слова, а не на повний змисл та справжню мету цитату. Нераз буває, що цитат не має нічого спільного з дальшими роззажуваннями автора і що він у своїх настроях не дає на себе впливати навіть саме наведеним цитатам. Якби цей твір не був науковим, але мистецьким, можнаб на форму й годитися зі становища модерного футуризму, — але наукові міркування, і то такі, що мають претенсію опертися на екзактні науки, не можуть погодитися з такою формою досліду. А вже зокрема наука права, що мала звсіди і має й сьогодня незвичайно тривку льоґічну основу, не може вдоволітися висловами особистих бажань ні особистими настроями. Нема впорядкування людського життя без упорядкування людської думки, без звязаного з людським життям силлоґізму. Настрої тут ні при чому, а висування принагідних, довільно вибраних цитатів, як вихідна точка до своїх настроїв, дає монографії радше характер середньовічної спекуляції (яку автор бере в оборону нинішньої науки права), ніж справжнього наукового методу в модерному розумінні. Автор пропонує індуктивний метод для науки права, а сам послугується при свому досліді саме чисто дедуктивним методом, дедукуючи свої висновки — з чужих цитатів. Тим самим способом можнаб з инших цитатів без трудности дійти до цілком инших висновків.

(Докінчення буде.)

було би можливе ні в одній державі. Минувого року викручувались ці агітатори, що конкордат ще не ратифікований, а навіть під Львовом, у Збоїсках, не було богослужения дня 3-го травня. Одначе тепер усі ці викрути скінчились, бо конкордат ратифікували, а його 8. параграф каже: „В неділю та в день національного свята 3-го травня священики, що правлять богослуження, відчитуватимуть літургічну молитву за благо Річипосполитої Польської та її Президента". Отже староства та поліційна влада (а також громадяне!) обовязані контролювати, чи руські священики відмовляють цю молитву щонеділі і чи правлять богослуження на 3-го травня, а коли цей закон доможуть, годі слід повідомити про це староство, яке мусить накласти на неслухняного гривну і згідно з 20. параграфом конкордату повідомити про цю провину міністерство віроісповідань. Найблищий день 3-го травня треба контролювати і нарешті раз приборкати безличність ворогів держави, платних державою, що цькують инших, льояльних руських священиків".

Здається, що в історії найтемніших днів царської влади і найбуйнішої вакханалії „чорної сотні" не найдете статті, в якій національний фанатизм дійшов би до таких меж доносицтва і до таких метод пропаганди державного патріотизму. Не знаємо, з якими державами хоче політик зі „Слова Польского" прирівнювати польську республику, коли каже, що ні одна держава не дозволилаб на те, щоби священики, які живуть у ній, не молились за неї... Чи це є першим обовязком священиків і головним предметом молитви? Чи російська царська поліція ходила по польських костелах і видушувала від польських священиків адміністративними карами слова звеличуючої молитви в честь чужої їм російської влади? Чи національне засліплення йде справді аж так далеко, що політики зі „Слова Польского" вірять в істнування таких українських священиків, які з глибини щирого серця можуть молитись за владу, яка навіть не думає шанувати їх національности і силоміць домагається звеличання... дня 3-го травня? Чи панове зі „Сл. Польского" здають собі справу з ролі, до якої запрягають старостів, поліційних урядовців і навіть усе рідне громадянство, яке має ходити до церкви на те, щоб підслухувати слова молитви наших священиків з метою... політичних доносів?

O tempora, o mores!

З вічевого руху.

Віче УНДО у Винниках під Львовом

Винники 26. квітня.

Дня 25. ц. м. відбулося повітове віче у Винниках. Салю т-ва „Просвіта" виповнили громадяне Винник і поблизьких сіл, як Підбірці, Підберізці, Миклашів і инш. Віче отворив місцевий адвокат д-р Е. Щуровський. До президії зборів покликано д-ра А. Ліщинського, М. Кармогу, М. Гридька і Мих. Гірняка.

Реферат про наше політичне положення і про завдання УНДО виголосив голова Повіт. Народнього Комітету п. І. Ліщинський зі Львова. В оживленій дискусії забирали голос пп. Магаляс про вагу економічного піднесення селянських мас, Стефанишин про значіння політичної організації, Корчовський, щоб українська інтелігенція більш безпосередньо кооперувала з народніми масами, д-р Ліщинський, чому ми мусимо організуватися не тільки на просвітньому й економічному, але також на політичному полі, д-р Щуровський, що полемізував з п. Корчовським, дальше Колач і инші.

Зібрані живо інтересувалися всіма питаннями, що їх порушено на вічу і громадно виявили побажання, щоби такі віча відбувалися частіше.

Привіт від Миколи Вороного.

Ми одержали такого листа:

Здолбунів, 24. квітня 1926.

ВПов. Пане Редакторе! З огляду на мій поспішний виїзд зі Львова, я не мав можливости особисто відвідати багатьох осіб, щоб остаточно попращати їх і зложити їм належну подяку. Нині, очікуючи на потяг у Здолбунові, щоби переїхати границю в дорозі до Харкова, шлю свої найсердечніші привітання разом зі словами гарячої подяки всім інституціям, приватним особам і моїм товаришам і прихильникам, що чуло відгукнулися на мій відїзд з Галичини. Прошу приняти запевнення, що в своїм серці надовго збережу милі спомини про ці, хоч і сумні, але заразом і дуже приємні хвилини.

З високим поважанням
Микола Вороний.

Посвячення степениці на площі „Сокола-Батька".

Відбулося воно в неділю 25. квітня 1926 р. в само полудне при сприяючій погоді. В инших народів, а навіть у наших найблищих сусідів, таке свято нового досягнення, свято завершення колективних зусиль, а тому й рідке свято, стягнуло би на площу тисячні маси народу. У нас тим разом на площі „Сокола-Батька" мало воно „фамілійний" характер.

„Сокіл Батько" — установа з традицією, установа, що імпонувала в нас силою своєї внутрішньої карности, силою дружньої гармонії — не даром члени звали себе другами — що нараховувала великі тисячі членів, обходив це свято більше ніж скромно. Присутні були всі члени старшини „Сокола-Батька", не всі члени управ инших спортових централь і кільканадцять осіб зпоза офіціяльного представництва українських фізично-культурних установ. Колиж додамо до того ще невелике число молоді, то матимемо повне число учасників, що не переходило три сотні.

Степениця „Сокола-Батька" це в нинішніх часах і серед нинішніх українських обставин не-аби-яке досягнення. Коштує вона півтора тисячки американських долярів. З того власних непозичених грошей вложив „Сокіл-Батько" заледви третину. Дві третині добрі люде чи радше одна патріотична українська установа позичила. Та і цьому випадку не позичка є найбільшим подвигом, а сама ініціятива, виявлена теперішньою старшиною „Сокола-Батька" і, що найважніше, послідовне і з правдиво сокільською енергією переведення і завершення.

Направду треба мати розмах лету сокола, треба мати вітвагу орла, щоби в нинішніх часах, серед нашої суспільности і при дотеперішньому тихому бойкоті (як це показали останні загальні збори „Сокола-Батька") тієї найповажнішої і найбільше заслуженої нашої спортової установи не тільки важитися, але й довершити такого діла. І це треба врахувати у велику заслугу теперішньої старшини „Сокола-Батька".

За те на рахунок нашої львівської громади треба вписати до історії її життя ще одну нову сторінку байдужости, громадської нечутливости і взагалі якоїсь атрофії резонансу на прояви громадського життя.

В справі збірки писанок і вишивок.

(Стаття надіслана).

Торік помістив я в ч. 86. „Діла" статтю, де запрошував наше громадянство до збірки зразків українського народнього мистецтва в ціли досліджування його орнаментальних форм і відтворення їх у виді ілюстрованого альбому. Вже тоді я звертав увагу на некорисні для вишивок пору чинники, які сильно спиняють розвиток національної мистецької творчости. Спонукують вони у нас з конечности введення більше примітивних прикрас у багатьох предметах артистичного промислу, як вислід конфлікту між традицією і невідрадним економічним становищем.

А причин цих є тепер чимало. Наслідком загальної дорожнечі пом. обмежуються наші селяни у виконанні давних багатих вишивок чи тканин; з тим марніють і наш вироби. Не без шкідливого впливу на цей сумний стан є й инші обставини, зокрема умовини суспільні. Одначе вони такі загально відомі, що зайво видвигати їх ще на цьому місці.

Серед таких відносин велика скількість зразків народнього мистецтва зовсім пропадає. Тому нашим обовязком є зібрати

Д-р СТАНИСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ.

Збірник правничої комісії.

Рік І. ч. 1, 1925 р.

II.

Розвідка д-ра Ковшевича про „індуктивний метод в юриспруденції" ріжниться не тільки самим предметом досліду, але й укладом та цілим настроєм основно від розвідки проф. Лащенка. Уклад її вельми оригінальний, а настрій вічно змінний, начеб модерні проблеми повели автора шляхами, де ні стриму ні супокою нема. Оригінальність — це справді дуже цінна прикмета всякої наукової творчости і з огляду на те треба вшанувати змагання автора до оригінального досліду. Але що й оригінальність у науці мусить мати свої межі, мусимо приглянутися, чи автор зумів задержати їх у своїх міркуваннях.

Розвідка д-ра Ковшевича оригінальна змістом, оригінальна формою та оригінальна декуди і щодо висновків, до яких доходить. Тим вона й заслугує на особливу увагу.

Перед очима читача пересуваються як у калейдоскопі щораз нові образи, які автор хотів би — що правда — якось повязати, але кожної хвилі знова розвязує, щоб після довгої блуканини наново розпочати навязування, які не є нічим иншим, як повторюванням попередніх тез. Починаючи із стратегії, автор переходить у поетичний настрій, що приказує культурній людині вести боротьбу проти сил природи, протиставляючи їй скоординовані сили науки; одначе він не добачує цього скоординування в науці права і домагається „добровольчих розвідчих екскурсій в математично-природничі райони". Тут автор зупиняється на погляді німецького вченого Ієрінга на суть науки права, але нагло констатує, що Ієрінг „ясно вказав на звязь основних проблемів права з проблемами біольогії" (sic!) і що треба згадати відомого творця „статистичного" метода з вісімдесятих років минулого століття; це вистачає йому, щоб сказати: „Геть з багатирськими описами, геть з епопеями, дітірамбами, тренами, ідиллями в обсмі науки. Розслід життя, побуту мас, сірих мас, числа, числа і висновувані з них закони, індукцією здобуті, научні закони — це нові завдання науки історії". Вже в одному з попередніх образців автор покликався на Платона, що, мовляв, права обовязують з природи, не з тези, а тепер основуючись на тім, що юриспруденція є в тісному звязку з соціольогією, а ця остання стоїть „у відношенню субординації" до „загальної біольогії", приходить до висновку, що наука права входить „в систему природничих наук". Неохоту юристів признатися до того, що їх наука є тільки частиною біольогії, автор уважає мегальоманією юристів. Дальше автор зупиняється при новій аналізі права на основі психофізіольогії організму, яку ставляє Бернард Штарк, і цілком несподівано висказує тезу, „що норми позитивного права мають завсіди переходовий характер між двома етапами розвитку кореспондуючих галузей стислих наук". Опісля годиться на „натуралістичний метод" у науці права Штарка, але бере в оборону істнуючу систематику права, котру „можна задержати, поки нема лучшої". Звідки пізніше береться вислів автора, що в науці „приписи позитивного права є без сумніву завсіди тільки ефемеридою" — не знати. Автор робить опісля кілька зайвих екскурсів про деякі погляди юристів і нагло відчуває „потребу" регіструвати в праві „анальогії з фізичної области" й висказується за анальогією з рахунком правдоподібности. Це дає йому привід до цитатів із творів Конта і Кетелета, щоб піддержати свою думку про значіння рахунку правдоподібности; при тім не знати, чому, зводить він поліміку зі Спенсером, котрий саме був першим, що перевів анальогію між біольогією та соціольогією. Полемізуючи дальше з прихильниками Спенсерівської школи, автор робить іще один екскурс до апостольських листів, в яких винаходить ті самі погляди, які, мовляв, пізніше поставила Спенсерівська школа. Скінчивши цей екскурс, автор вважає, що прийшов момент при кінці 1. розділу розвідки зазначити головну мету, до якої змагає, а саме: сполуку індуктивного методу з математичним методом. Зазначую, що про індуктивний метод автор у 1. розділі не розпочав іще ніяких пояснень.

Другий розділ починається математичною формулою про науку (scientia), яка зрештою не дає ніяких основ до зрозуміння того, що є наукою. Слідують цитати українського фізика д-ра Кучера про значіння математики, опісля вислів французького математика Поанкаре, що людська думка є немов блискавкою на тлі темної ночі і погляди математика Вейля про великі здобутки математики для людського знання — а зараз після того подає автор свою дефініцію права і зокрема дефініцію права натури. Він каже: „Відношення законів природи (фізикальних і біольогічних) до людського позитивного права називаємо „ius naturae". Подавши до того математичну формулку, він зупиняється при значінню дефініції для науки, а покликавшись на слова французького вченого: „Le droit — c'est la vie", вносить із того не лише на звязок права з біольогією, але й на звязок з усіми „стислими" науками „аж до місця, де затирається ріжниця між фізикою і хемією". „Якщо твердиться — каже автор — що біольогічні закони можуть стояти в тісній звязи з хемічними і фізикальними, то є обовязком і представників соціольогічних наук (за тим і юриспруденції) з нею числитися". Тут автор зупиняється і переводить ріжницю між знанням законів і наукою права, уживаючи до того німецьких термінів. При кінці уступу пригадує собі про індуктивний метод і не знати звідки береться його теза, що юриспруденція мусить послугуватися індуктивним методом. Але — зазначує автор — юристи не знають індуктивного методу і тим вони „немаче би застрягли у глухому середновіччю". Згадка про середньовіччя дає авторові привід розглянути стан зоольогії в середніх віках та приневолює його опісля до висказу, що нинішня юриспруденція стоїть низче ніж у середньовіччу. Тому треба шукати нових шляхів і хоч яка потрібна наука історії права, треба викинути „історичний крам", значить: вийти поза старі рами, „в яких позамикано научний дослід окремих ділянок права". Тому „научні закони психофізіольогії і психофізики мусять мати повний вальор і для юриспруденції" і автор почуває охоту розслідити правні відносини „так, щоби можна їх уложити в пропорції, в форму рівнань"